

Majka Łojko

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

POMOC SPOŁECZNA WCZORAJ I DZIŚ. NOWE WYZWANIA – STARE PROBLEMY

Wprowadzenie

Niniejszy artykuł stanowi próbę zobrazowania przemian, jakie na przestrzeni ostatnich lat dokonują się w pomocy społecznej. Ma on na celu przybliżenie zarówno pozytywnych, jak i negatywnych konsekwencji tych zmian, które w istotny sposób mogą wpłynąć na dalszy rozwój i profesjonalizację systemu pomocy społecznej. Ukazuje nowe wyzwania i dylematy w rozwiązywaniu problemów społecznych, a także różnorodność stosowanych aktualnie sposobów realizacji pracy socjalnej. Wykorzystana w opracowaniu metoda badawcza obejmuje analizę źródeł naukowych z zakresu podjętej problematyki.

Rozważania dotyczące zmian, jakie zaszły w pomocy społecznej na przestrzeni ostatnich 20 lat to analiza wielopłaszczyznowa; bowiem poza celem nadrzędnym, jakim jest pomoc osobom/rodzinom w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej, zmiany dokonały się niemal w każdym z obszarów funkcjonowania pomocy społecznej.

Pomoc społeczna przez 20 lat funkcjonowania przeszła swoistą metamorfozę. O ile na poziomie idei, która zakłada pomoc osobom, rodzinom, grupom w rozwiązywaniu istniejących problemów nie zmieniło się wiele, o tyle w sposobach realizacji tego celu – zmieniło się niemal wszystko.

Zmiany w systemie pomocy społecznej zapoczątkowane w latach 90. stanowiły odpowiedź na wyzwania transformacji, przede wszystkim na pojawienie się zjawiska bezrobocia i znacznie większego zasięgu ubóstwa. Niemniej jednak pomoc społeczna nadal spotyka się z krytyką społeczną, w odniesieniu zarówno do zasad i założeń, jak również działań praktycznych¹.

¹ S. Golinowska: *System pomocy społecznej. Główne problemy zmian i reform*. W: *Pomoc społeczna. Od klientyzmu do partycypacji*. Red. E. Leś. Warszawa 2002/2003, Oficyna Wydawnicza ASPARA-JR, s. 53.

Temat pomocy społecznej znajduje coraz więcej miejsca w opracowaniach naukowych oraz w mediach, które ukazują problematykę systemu pomocy społecznej w perspektywie transformacji ustrojowej.

Zdaniem T. Kaźmierczak krytyka polskiego systemu pomocy społecznej jest zasadna z uwagi na jej zbytnią opiekuńczość. Niemniej jednak nie sposób jest nie dostrzec podejmowanych prób jego przeorientowania, wyrażających się w rozwiązaniach legislacyjnej (m.in. Ustawie o zatrudnieniu socjalnym i o spółdzielniach socjalnych) i w zaprojektowanych przez rząd programach celowych (przede wszystkim w Priorytecie 7 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki). Efektywne wsparcie i aktywizacja jest bez wątpienia jednym z ważniejszych, jeśli nie najważniejszych tematów prowadzonego dyskursu o pomocy społecznej i w obrębie systemu pomocy społecznej².

Na mocy Ustawy o pomocy społecznej z 1990 roku ośrodkom pomocy społecznej powierzono misję dwójakiego rodzaju: zadania własne, finansowane z dochodów własnych gminy, a obejmujące podstawowe usługi dla najsłabszych mieszkańców gminy oraz zadania zlecone, finansowane z budżetu państwa, związane z udzielaniem osłonowego wsparcia różnym grupom społecznym identyfikowanym – zdaniem M. Rymszy – jako „przegranymi” transformacji. Podział ten utrzymała Ustawa o pomocy społecznej z 2004 r.³

Obecnie pomoc społeczna stanowi istotny i trwały element polityki społecznej, który powinien zapewniać jej wewnętrzną równowagę. Na przestrzeni ponad 20 lat transformacji ustrojowej wzrasta zakres zadań stawianych instytucjom pomocy społecznej. Zwiększa się ilość spraw oraz ich gatunkowy ciężar i stopień trudności. Tym negatywnym trendom sprzyjają m.in. takie czynniki, jak: redukcja zatrudnienia i deficyt nowych miejsc pracy.

W związku z tym stale rośnie liczba osób oczekujących pomocy. Obecnie wśród podopiecznych pomocy społecznej przeważającą grupę stanowią osoby w tzw. wieku produkcyjnym, które z powodu bezrobocia lub zbyt niskich dochodów nie dysponują odpowiednimi środkami na utrzymanie i szukają wsparcia z uwagi na trudności w rozwiązywaniu istotnych problemów socjalno-bytowych.

W Polsce w ostatnich latach został stworzony całkowicie nowy system prawnych uregulowań, dotyczący szeroko rozumianego wspierania osób wyklu-

² T. Kaźmierczak: *Praktyka aktywizacji w ośrodkach pomocy społecznej*. W: *Czy podejście aktywizujące ma szansę? Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce 20 lat po reformie systemu pomocy społecznej*. Red. M. Rymsza. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011, s. 86.

³ M. Rymsza: *Urynkowanie państwa czy uspołecznienie rynku? Kwestia socjalna w Trzeciej Rzeczypospolitej na przykładzie ubezpieczeń społecznych*. Wydawnictwo TEPIS, Warszawa 1998, s. 91-94.

czonych społecznie przede wszystkim z powodu bezrobocia. Jest on związany z głównymi kierunkami reformy pomocy społecznej, jakie obejmują powoływanie instytucji „aktywnej polityki społecznej”, promowanie „nowej umowy społecznej” (metoda kontraktu w pracy socjalnej) oraz kształtowanie „opiekuńczego społeczeństwa” przez wzmacnianie organizacji obywatelskich, będących partnerami władz samorządowych⁴.

Zarówno obowiązujące modele, metody oraz techniki wykorzystywane obecnie w postępowaniu służb społecznych znacznie różnią się od tych, jakie występowały w poprzednich latach. Nie oznacza to oczywiście wycofania się z dotychczasowych metod; standardowe metody związane z pracą z indywidualnym przypadkiem, pracą z grupą czy pracą ze środowiskiem lokalnym są nadal aktualne i powszechnie wykorzystywane, jednak istnieje tendencja i potrzeba traktowania stosowanych metod w sposób zintegrowany. Aktualnie posługiwano się metodami opartymi na silnych stronach i potencjale klienta, na rozwiązaniu problemu (TSR), na silnych stronach i potencjale rodziny (Konferencja Grupy Rodziny); na kliencie znajdującym się w kryzysie (metoda towarzyszenia) – stanowią jednocześnie wyzwanie, ale i aktualny standard w działaniach pracowników socjalnych. Wykorzystywanie metody mediacji, streetworkingu, coachingu, jak również wolontariatu, znacząco wpływa zarówno na jakość pracy socjalnej, jak i na efektywność podejmowanych działań. Także postępowanie oparte na diagnozie, ocenie, określeniu celów, planowaniu działania stanowi znaczący wyróżnik między pracą socjalną realizowaną w latach 90. a dzisiejszym działaniem pracownika socjalnego.

Różnorodność i zakres stosowanych aktualnie sposobów realizacji pracy socjalnej to efekt zarówno potrzeb związanych z funkcjonowaniem społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym, jak również efekt zmian związanych z podejściem do klienta. Pomoc społeczna, a wraz z nią praca socjalna realizowana przez pracowników socjalnych była zdominowana w początkowej fazie swojego funkcjonowania (lata 90.) przez tzw. model medyczny, który ustawiał pracownika socjalnego w pozycji aktywnej, zaś klienta – bierniej. Oznaczało to, iż na pracowniku socjalnym spoczywał ciężar odpowiedzialności za rozwiązanie sytuacji problemowej klienta; pracownik stawiał diagnozę, ustalał zakres działań, podejmował decyzję. Taki sposób postępowania sprzyjał wzmocnieniu postaw biernych, a w konsekwencji roszczeniowych, przyczyniał się do powstawania postaw uzależniających od pomocy społecznej, w dalszej perspektywie zaś do dziedziczenia bezradności.

⁴ H. Kaszyński: *Ekonomia społeczna i praca socjalna. Razem czy osobno?* W: *Ekonomia społeczna. Perspektywa rynku pracy i pomocy społecznej*. Red. J. Staręga-Piasek. Instytut Rozwoju Służb Społecznych, Warszawa 2007, s. 74.

Pomoc społeczna w poprzednim okresie była głównie kojarzona ze świadczeniami finansowymi oraz pomocą usługową skierowaną do osób chorych i niepełnosprawnych. Rola pracownika socjalnego ograniczała się do realizacji takich form pracy socjalnej, jak: ratownictwo, opieka, pomoc i była pozbawiona dotychczasowego charakteru związanego z metodycznym postępowaniem czy zintegrowanym działaniem. Nie oznacza to wprawdzie, że podejmowane działania miały charakter jednowymiarowy: pracownik współpracował ze specjalistami, urzędami czy innymi pracownikami, jednak nie miało to znamion zasad pracy opartej na partnerstwie czy regularnym współdziałaniu – stąd też często czuł się osamotniony w swoich działaniach, pozbawiony wsparcia i możliwości egzekwowania obowiązku współpracy.

Pomoc społeczna była usytuowana na obrzeżach systemu społeczno-gospodarczego i koncentrowała się głównie na tych, którzy się w nim nie mieścili. Obecnie skierowana jest także do tych, którzy nie radzą sobie w zmieniającej się rzeczywistości, a jej funkcja w systemie polityki społecznej jest nowa.

Zmiany, jakie zaszły w funkcjonowaniu pomocy społecznej wynikały zarówno z potrzeb jednostek, grup czy określonych zbiorowości społecznych (w tym wypadku zagrożonych wykluczeniem społecznym), ze zmian w podejściu metodologicznym, jak i ze zmian legislacyjnych, w tym związanych z przystąpieniem do UE. Zapisy Ustawy o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. warunkują korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej od współpracy i aktywności podopiecznego. Stanowiło to przełom w dotychczasowym postępowaniu pracownika socjalnego oraz ukierunkowywało działania na wzmacnianie aktywności klienta i usamodzielnienie. Od tego momentu podopieczny nie był odbiorcą oferowanej pomocy, ale partnerem w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji. Wzrost podmiotowości oraz partnerstwa oznaczał również większą odpowiedzialność za podejmowane działania, co miało przyczynić się do większej motywacji wewnętrznej, a także skuteczności podejmowanych działań.

Pomoc społeczna nie pełni już roli uzupełnienia systemu, lecz stanowi jego istotny i trwały element, który powinien zapewniać mu wewnętrzną równowagę. W myśl wspomnianej Ustawy, prawo do pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, której nie są oni w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Za szczególnie ważne uważa się również zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także doprowadzanie do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin⁵. Ustawa wylicza 15 przypadków, których zaistnienie powoduje interwencję pomocy społecznej.

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej. Dz.U., nr 64, poz. 593, art. 2, art. 3.

W okresie reform ustrojowo-gospodarczych w Polsce bezrobocie stało się najpoważniejszą przyczyną zubożenia społeczeństwa, w przeciwieństwie do wcześniejszych powodów, m.in. długotrwałej choroby, wielodzietności, niepełnosprawności. „W okresie transformacji głoszono hasło ograniczania opiekuńczych funkcji państwa. Tymczasem dokonał się zwrot w kierunku państwa socjalnego, którego charakterystyczną cechą jest radykalne zwiększenie liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej”⁶.

Świadczona przez ośrodki pomocy społecznej pomoc jest uzależniona przede wszystkim od budżetu, jakim dysponują. Dystrybucja środków przeznaczonych na pomoc społeczną jest problemem, który w środowisku pracowników socjalnych od dawna już wywołuje ożywione reakcje i zwykle krytyczne uwagi. Praktycznie każdego roku jest tak, że już w pierwszych miesiącach występuje znaczny niedobór tych środków w porównaniu do potrzeb⁷.

W celu prowadzenia bardziej trafnych działań w dziedzinie udzielania pomocy dla obywateli znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych odstąpiono od monopolu państwa w wykonywaniu zadań społecznych na rzecz ich decentralizacji. Oznaczało to przekazanie uprawnień administracji publicznej na szczebel wspólnot samorządowych w poszczególnych gminach. Samorząd terytorialny stał się tym samym głównym podmiotem polityki społecznej, a państwo stało się jednym z wielu podmiotów odpowiedzialnych za system bezpieczeństwa socjalnego. Większość działań pomocowych leżących do tej pory w gestii rządu przejęły samorządy oraz organizacje pozarządowe. Działają one na zasadzie dobrowolności i „(...) zaspokajają takie potrzeby społeczne, których nie chcą lub nie mogą zaspokajać sektor publiczny, czy prywatny”⁸. W społeczeństwie demokratycznym pełnią one szczególne role, przede wszystkim poprzez wyrażanie potrzeb obywateli czy wspieranie różnorodności ich opinii⁹. Tak więc organizacje pozarządowe, poza administracją państwową i samorządami terytorialnymi, stały się jednym z trzech filarów społeczeństwa obywatelskiego¹⁰.

Ośrodki pomocy społecznej stanowią największą i najbardziej kompleksową instytucję mającą na celu wspieranie finansowe, rzeczowe, doradcze, informacyjne i edukacyjne wszystkich osób znajdujących się w trudnej sytuacji ży-

⁶ M. Kabaj: *Program przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu*. Raport IPiSS, Warszawa 2000, s. 41.

⁷ A. Więckowski: *Świadczenia pieniężne – pomoc czy utrudnienie w skutecznym prowadzeniu pracy socjalnej*. „Praca Socjalna” 1997, nr 1, s. 71.

⁸ H. Izdebski: *Fundacje i stowarzyszenia*. Wydawnictwo: TRANSIT, Warszawa 1997, s. 6.

⁹ A. Mielczarek: *Zadania lokalnych organizacji pozarządowych*. „Praca Socjalna” 2010, nr 6, s. 24-25.

¹⁰ T. Kamiński: *Publiczna i pozarządowa pomoc społeczna – w poszukiwaniu modelu relacji*. W: *Problemy społeczne, pomoc społeczna, praca socjalna*. Red. J. Krzyszkowski, R. Majer. Centrum Szkoleniowo-Wydawnicze AV, Częstochowa 2004, s. 15.

ciowej. Placówki te na mocy wspomnianej Ustawy zajmują się pracą socjalną, prowadzoną w szczególności na rzecz rodzin dotkniętych bezrobociem, ubóstwem oraz innymi problemami¹¹.

Zmiany jakie się dokonały – zarówno na poziomie legislacyjnym, jak i metodologicznym – zaowocowały zmianą w podejściu do klienta, nakładając na niego obowiązek współpracy i podejmowania aktywności w zakresie rozwiązywania swojej trudnej sytuacji, ale również nałożyły na pracownika socjalnego obowiązek realizowania innych aniżeli dotychczasowe metod, technik i form pracy. Zadania, które pracownik zaczął realizować są znacznie obszerniejsze aniżeli te w latach 90. Aktualnie pracownik socjalny stosuje takie formy pracy socjalnej, jak: aktywizowanie, wspieranie, wzmacnianie, edukowanie, włączanie do aktywności zawodowej, projektowanie zmian, programowanie funkcjonowania lokalnych systemów wsparcia, zarządzanie zasobami ludzkimi i finansowymi, inspirowanie nowych form pomocy, analizowanie kwestii społecznych oraz praktykowanie w zakresie umiejętności ich profesjonalnego rozwiązywania. Właściwe realizowanie tych zadań wymaga określonych umiejętności zawodowych, a także kompetencji osobistych, stąd też koniecznym było podjęcie rozmaitych działań edukacyjnych (szkolenia, specjalizacje, studia wyższe), by móc uzyskać kwalifikacje niezbędne do realizacji powyższych działań.

Nowe zadania i standardy stanowią wyzwanie zarówno dla pracownika socjalnego, jak i instytucji pomocy społecznej. Niemniej jednak w wielu przypadkach są również odbierane jako obciążenie. Wynika to głównie z trudności realizacji zadań z powodu: obciążeń związanych z ilością osób/rodzin przypadających na pracownika, trudności lokalowych, częstych zmian w obszarach legislacyjnych.

Niezależnie jednak od obciążeń, jakie niesie ze sobą wzrost standardów i obowiązków, istotną kwestią wpływającą pozytywnie na jakość i efektywność pracy jest dostępność oraz możliwość użycia szerokiej gamy narzędzi i instrumentów umożliwiających skuteczne działanie. Wykorzystywanie w codziennej pracy dostępnych instrumentów aktywnej integracji związanych z realizacją Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki niewątpliwie zwiększa ofertę pomocową, z jakiej mogą skorzystać osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, a także sprzyja efektywności prowadzonej pracy socjalnej. Realizowane zaś przez pracowników socjalnych programy aktywności lokalnej czy projekty socjalne to z kolei szansa na uaktywnienie i integrację środowisk lokalnych oraz określonych grup zagrożonych wykluczeniem. Ich realizacja daje pracownikowi szansę na profesjonalne rozpoznanie potrzeb środowiska lokalnego, z jakim pra-

¹¹ P. Gierek: *Wsparcie instytucjonalne dla rodzin dysfunkcyjnych*. „Praca Socjalna” 2011, nr 4, s. 28.

cuje, jak również rozwiązywanie istniejących w nim problemów za pomocą tkwiącego w nim potencjału. Poprzez prowadzenie programów aktywności lokalnej czy też projektów socjalnych wykonywana praca socjalna nabiera wieloaspektowego wymiaru: pomaga widzieć problem w szerszej perspektywie z uwzględnieniem potrzeb zarówno jednostki, jak i środowiska lokalnego.

Realizacja zadań pomocy społecznej, niezależnie od faktu finansowania bądź nie ze środków UE, prowadzi do konieczności działania w partnerstwie i współpracy. Pracownicy socjalni realizują ten wymóg na poziomie zarówno partnerstw formalnych, jak i nieformalnych. Współpraca z urzędami pracy, instytucjami pozarządowymi, Kościołem, lokalnym biznesem, ale także z policją, sądami, kuratorami, specjalistami (pedagog, psycholog, radca prawny itp.) to codzienność w zawodowym działaniu pracownika socjalnego. Dzielnicowe Zespoły Interwencji Kryzysowej skupiające się na rozwiązywaniu problemów z zakresu przemocy, trudności w realizowaniu funkcji wychowawczych oraz problemów wychowawczych, uzależnień czy konfliktów z prawem; wspólnie realizowane programy i projekty zmierzające do uzyskania poprawy w zakresie funkcjonowania osób/grup/społeczności – to przykłady działań podejmowanych i realizowanych przez pracowników socjalnych. Działania w partnerstwie to lepszy przepływ informacji, koncentracja poszczególnych parterów na określonym obszarze działania, większa skuteczność i efektywność. W chwili obecnej działania w partnerstwie stanowią obligatoryjny wymóg, nie są – jak niegdyś – wynikiem dobrej woli osoby czy instytucji. Rozkłada to odpowiedzialność i ciężar decyzji oraz podejmowanych działań na poszczególnych partnerów, sprzyja profesjonalizacji działań, a także – co szczególnie istotne – nie pozostawia pracownika socjalnego w osamotnieniu.

Pracownik socjalny musi stale nabywać nowe kompetencje i umiejętności w zakresie pracy socjalnej, śledzić ciągle zmiany w zakresie zapisów legislacyjnych i wynikających stąd zmian w postępowaniu administracyjnym, podnosić standardy swojej pracy. Nie jest to sprawą prostą zważywszy na olbrzymie przeciążenia związane z liczbą klientów i wynikającą stąd trudnością w realizacji nowych wyzwań. Istotną kwestią jest także stres związany zarówno z potrzebami realizacji nowych wyzwań w warunkach trudnych (liczebność klientów, problemy lokalowe itp.), ale także pracą z osobami, które nierzadko stanowią realne zagrożenie dla zdrowia i życia pracowników.

Ustawa o pomocy społecznej w sposób jednoznaczny określa, że celem pomocy społecznej, prócz „zaspokajania niezbędnych potrzeb życiowych”, jest „doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin”. Dążenie do realizacji tego celu jest szczególnie ważne w pracy z klientem pomocy społecz-

nej. Wymaga to jednak od pracownika socjalnego każdorazowo samodzielnego ustalania strategii działania wobec jednostkowego, autonomicznego klienta. W związku z tym pracownik musi dysponować umiejętnościami i wiedzą, które w nowych warunkach pozwolą mu jak najefektywniej funkcjonować z pełnym poczuciem samodzielności i odpowiedzialności wobec bezrobotnego klienta.

Podsumowanie

Pomoc społeczna stanowi ważny element całego systemu wsparcia społecznego. Zmiany, jakie zaszły w pomocy społecznej i pracy socjalnej na przestrzeni ostatnich 20 lat są bezsprzeczne, istotne i fundamentalne. Miały w oczywisty sposób wpływ na ilość i jakość wykonywanej pracy socjalnej. Na przestrzeni ostatnich lat widoczna jest ewolucja systemu pomocy społecznej od układu statycznego, uzależniającego od pomocy państwa do układu aktywnego, czyli aktywizującego klientów Ośrodków Pomocy Społecznej. Praca socjalna coraz bardziej skupia się na niesieniu pomocy we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu posiadanego potencjału jednostek, grup, określonych środowisk.

Czy jest ona w związku z tym trudniejsza czy łatwiejsza? Efektywniejsza, czy wręcz przeciwnie – jej efektywność spada? – należy zwrócić uwagę na kilka istotnych aspektów. Przede wszystkim na aspekt rozwojowy: obecny charakter pracy socjalnej z jednej strony zmusza służby socjalne do ciągłej pracy nad własnym warszatem pracy i do permanentnej edukacji, zaś z drugiej strony umożliwia wieloaspektowe działania w odniesieniu do klienta pomocy społecznej, co przyczynia się do wzrostu szans na usamodzielnienie zawodowe, ekonomiczne, społeczne. Pozwala na realizację działań zmierzających do lepszego diagnozowania środowiska i projektowania działań naprawczych. Przede wszystkim zaś prowadzi do profesjonalizacji zawodu i – prognostycznie – do wzrostu prestiżu zawodowego.

Wspieranie, edukowanie, włączanie do aktywności zawodowej przy jednoczesnym projektowaniu zmian, programowaniu funkcjonowania zintegrowanych lokalnych systemów wsparcia – to przyszłość i wyzwanie dla systemu pomocy społecznej.

Literatura

- Gierek P.: *Wsparcie instytucjonalne dla rodzin dysfunkcyjnych*. „Praca Socjalna” 2011, nr 4.
- Golinowska S.: *System pomocy społecznej. Główne problemy zmian i reform*. W: *Pomoc społeczna. Od klientyzmu do partycypacji*. Red. E. Leś. Oficyna Wydawnicza ASPARA-JR, Warszawa 2002/2003.

- Izdebski H.: *Fundacje i stowarzyszenia*. Wydawnictwo TRANSIT, Warszawa 1997.
- Kabaj M.: *Program przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu*. Raport IPISS, Warszawa 2000.
- Kamiński T.: *Publiczna i pozarządowa pomoc społeczna – w poszukiwaniu modelu relacji*. W: *Problemy społeczne, pomoc społeczna, praca socjalna*. Red. J. Krzyżkowski, R. Majer. Centrum Szkoleniowo-Wydawnicze AV, Częstochowa 2004.
- Kaszyński H.: *Ekonomia społeczna i praca socjalna. Razem czy osobno?* W: *Ekonomia społeczna. Perspektywa rynku pracy i pomocy społecznej*. Red. J. Staręga-Piasek. Instytut Rozwoju Służb Społecznych, Warszawa 2007.
- Każmierczak T.: *Praktyka aktywizacji w ośrodkach pomocy społecznej*. W: *Czy podejście aktywizujące ma szansę? Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce 20 lat po reformie systemu pomocy społecznej*. Red. M. Rymsza. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011.
- Mielczarek A.: *Zadania lokalnych organizacji pozarządowych*. „Praca Socjalna” 2010, nr 6.
- Rymsza M.: *Urynkowanie państwa czy uspołecznienie rynku? Kwestia socjalna w Trzeciej Rzeczypospolitej na przykładzie ubezpieczeń społecznych*. Wydawnictwo TEPIS, Warszawa 1998.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej. Dz.U., nr 64, poz. 593, art. 2, art. 3.
- Więckowski A.: *Świadczenia pieniężne – pomoc czy utrudnienie w skutecznym prowadzeniu pracy socjalnej*. „Praca Socjalna” 1997, nr 1.

SOCIAL WELFARE YESTERDAY AND TODAY. OLD PROBLEMS AND NEW CHALLENGES

Summary

Social welfare and social work along with it, for 20 years of its operation has undergone metamorphosis. If at the level of ideas (which provides assistance for individuals, families, groups in resolving their existing problems), not much has changed, but in the way of achieving it has changed nearly everything. New methods, techniques and instruments (tools) of social work are not only a new great challenges to do, but also a great load. Changes in area of social assistance and social work over the last 20-years are clear, important and fundamental. They had of course an influence on the quality of social work. It is therefore more difficult or easier? Decrease its effectiveness or not? This article is an attempt to answer these questions.